

Bratři a sestry,

knihu Jóbovu vnímám jako jeden celek mnohem víc, nežli ostatní biblické knihy. Asi nejspíš proto jsem ještě nikdy na něj nekázal.... Až dnes. Míval jsem pocit, že bych ho musel jako základ kázání přečíst celého.....

Jak tuto knihu vnímáme? Jakými přívlastky bychom ji doprovodili ... Těžká? Tragická? Krásná ? Hluboká ? Komplikovaná? Profesor Tomáš Halík o ní napsal, že je to kniha strašná a děsivá, ale i krásná zároveň. Nejtěžší, ale možná i nejcennější kniha celé Bible.

Na začátku je sázka. Sázka Boží o Jóba. Má nás uklidnit skutečnost, že – Bůh satanovi sice mnoho dovolí, ale jinak musí poslouchat? A pakliže něco satan může, tak jenom odtud až potud - ale na život mu nesahej? Ale stejně - Jób trpí kvůli nějaké hrozné Boží sázce se satanem... Už jen to je nesnadné k pochopení... Proč trpí spravedlivý? Jaký to má smysl? Do jisté chvíle uprostřed svého utrpení Jób ještě pronese svoje vyznání: Bůh dal, Bůh vzal..... Jeho jméno budiž požehnáno....

Pak se Jób snaží sám sebe obhájit, rehabilitovat. Snaží se dostat před Boží tribunál tak nějak jako Hus do Kostnice. Kniha se velmi naléhavě, možná vůbec nejnaléhavěji ptá po Boží spravedlnosti....

Zlořeč Bohu a umři – řekne jeho vlastní žena. Pak přicházejí provokace přátel - musels něco udělat, přece spravedlivý Bůh odměňuje zbožné a trestá zlé a bezbožné ... Ti přátelé nemusí být samolibí nemilosrdní, farizejští pokrytci, ale prostě se jen snaží o to nějak to vše vysvětlit. Přijít tomu na kloub. To, že spravedlivý Jób trpí, musí přece mít nějakou skrytou příčinu. Jinak by se něco takového dít nemohlo.

I dobře míněným duchovním mudrlantstvím můžeme ublížit. Prvních sedm dní s Jóbem jeho přátelé Elifaz, Bildad a Sofar mlčí. Kdyby u toho zůstali, asi by udělali lépe. Když se někomu stane něco těžkého, třeba zlá nemoc, která skončí úmrtím, býváme někdy v pokušení to nějak vysvětlovat. Ze tří nemocničních praxí jsem se naučil jednu jedinou a podstatnou věc – jak je třeba velmi pečlivě vážit slova.

Asi v polovině knihy zazní Jóbovo vyznání: Já vím, že můj Vykupitel žije. Je otázkou, kdo to tady je. Kdo je ten tajemný Góel... Ve starověku to byl zřejmě právní termín, člověk, o kterého se mohl opřít ten, kdo se dostal do velkých potíží. Příbuzný, který mohl člověka vykoupit i z otroctví. Mluví – li o něm Jób, je nasnadě se domnívat, že takto přeneseně vnímá i Boží blízkost a pomoc. Není to ale žádné volání sláva, Haleluja. Hebrejský text je zde útržkovitě přerýván. To znamená, že Jób řekne: Můj Vykupitel žije, ale přitom má oči plné slz. Hořce vzlyká a pláče.

Hospodin Jóbovi odpoví, nemlčí. Vstoupí do jeho situace. Ale úplně jinak, než čekal. Jób se domníval se, že bude s Bohem jednat o své při. „Ať mi Všemocný odpoví. Jako vévoda přistoupím k němu.“ To mu řekne kdesi v kapitole 35. Čeká, že bude veřejně vyhlášen spravedlivým a že se konečně dozví, proč to všechno. Čeká, že pronese před Bohem svou očištnou přísahu. Ale ta Boží odpověď je jen další studenou sprchou. Další nakládačkou. Jsem Jóbe, ještě tisíckrát komplikovanější, nežli jak mne chováš ve svých představách i ve svých otázkách. O té sázce se satanem nejen že se Jób nic nedozví, ale ještě slyší: Mně nemůžeš nikdy pochopit. Jób sám se na nic ani nezeptá, naopak Bůh se ptá jeho: „ Kde jsi byl, když jsem tvořil světy?“. „Kdo sevřel moře vraty?“ Ale je toho tam mnohem víc: Neznáš Jóbe ani odpověď takové otázky, zdali má déšť otce, kdo zplodil krůpěje rosy nebo z čího lůna vyšel led nebo kdo vypustil osla na svobodu... Dokonce ho Bůh vezme mezi praještěry a zeptá se ho, jestli ví jak zkrotit bájného Livjátana ... To je krása, to je poetika! Ale co si s tím má Jób počít? Co je mu nyní po krůpějích rosy nebo divokém oslovi? Jak to vše souvisí s jeho bolestivými otázkami, s jeho vlastním utrpením i zamýšlenou obhajobou? Takto poeticky má zvědět: Víš, Jobe houby. Víme i my houby.....

Někdo může říci – ale přece v závěru přichází totální happyend! Bůh Jóbovi nakonec vše vynahradí a dá mu ještě víc, nežli předtím měl! Jenže - není to tak, že všechny ty složité úvahy o Bohu a ten celý těžký zápas - je takto shozen ze stolu, aby nám bylo znova řečeno: No tak přece platí, že Bůh spravedlivého nejen neopustí, ale nakonec ho povýší a všechny ztráty mu bohatě vynahradí...? Nedopsal to tam někdo později?

Ale přece jen - ani ten závěr nakonec nemůžeme ignorovat, škrtnout, vypustit, vysmát se mu. Zaslíbení požehnání těch, kteří na Boha trpělivě a někdy velmi bolestivě čekají, přece taky platí. Platí jistě omezeně, na zemi se projevuje neúplně a jenom někdy. Po trápení ale může znova přijít radost a plný život... nejen zkáza, ztráta a smrt.

Přece jen ale zazní ještě cosi nadějného. Od Jóba samotného. A to je to podstatné vyústění celé knihy. Tady se dotýkáme jádra. Jób se totiž cosi o Bohu naučil. „Dříve jsem o tobě věděl jen z doslechu, nyní však jsem tě spatřil vlastním okem...“ Proto odvolávám a lituji všeho v prachu a popelu ... Co se naučil Jób o Bohu? Naučil se to, že Bůh nefunguje podle našich představ o dobru a zlu. Naučil se to, že ten svůj spor nevedl s Bohem samotným, ale že to byla jen jeho vlastní představa, i když představa pevně zakořeněná a obecně sdílená. Jób postupně prochází proměnou. Dřív o Bohu jen slyšel, nyní ho spatřil vlastním okem. Na počátku knihy je Jób bezúhonným mužem víry. Objektem jeho víry byl Bůh jazyka, který mu byl přítomen jen tím, že se o něm mluví. Je spravedlivý a zbožný, obětuje, vede k víře svoje děti. Všechna čest.

Ted' Boha spatří vlastním okem. Nejen že slyšel o Bohu, ale spatřil ho vlastním okem. Slyšet – a uvidět. Zvláštní posun. Co je za ním? Job vyzná, že mluvil o tom, čemu nerozuměl. Budu se tě ptát a poučíš mne. To je Jobův obrat. Budu se tě Bože ptát, ale ne jako ten, který se pořád jenom hájí. Uvědomil jsem si a sám zakusil, jak si Bože velký. Poznal jsem, že ty nejsi jenom v ústech, nebo třeba v kultu, ale jsi ten, kdo vytváří moje bytí uvnitř bytí světa. Nejsi jen princip a zákon, ale jsi živý Bůh plný tajemství. Ale to tajemství není cosi akademického a dogmatického. Třeba Bůh Trojjediný. Bůh jako správně zodpovězená konfirmační otázka. Bůh je ten, jehož bytí se protíná s tím mým. Bůh tajemně vstupuje do mého životního příběhu. A platí to nejen v čase pokoje a radosti, ale i tehdy, kdy jsem v bolesti, na dně a sám. Tohle znamená to vidění Boha, které není jen vnímáním z doslechu, ale znamená to spatřit Boha vlastním okem.

„Bůh dal a Bůh vzal, jeho jméno budiž požehnáno“ – nevím, jestli bych to dokázal říci v každé životní situaci. Ale je to o procesu učení. Boží škola. A Jób až teprve mnohem později porozumí plně tomu, co ono „Bůh dal a vzal“ - znamená. Že jde o to to nejen připustit a přijmout ... ale pak taky unést.

Učit se ve víře je něco, čím procházíme v celém svém životě. I se svými bolestmi, trápením a pády. Je to proces, kdy se nakonec odvážíme odvrátit se od toho, že budeme lpět na svých představách, že jsi Bože takový a takový a pokud bolestně zjistíme, že to tak není, tak se nám zpovídej. Člověku trvá třeba celý život, aby tento pohled opustil a místo toho řekl: Bože, ty sám mne vyuč. Budu se tě ptát – a poučíš mne. Ten učedník jsem já sám, a jistě taky spolu s ostatními...

Možná se to shoduje s tím, kdy se Ježíš modlí za svoje učedníky: „Dal jsem jim poznat tvé jméno a ještě dám poznat, aby v nich byla láska, kterou máš ke mně, a já abych byl v nich...“

Věřit, ale taky být vyučen a nechat se vyučovat. Existuje jeden pěkný židovský ilustrativní příběh – o chlapci, který odešel do rabínské školy k nelibosti svého otce, který jej raději chtěl mít ve své dílně. Po roce, když přišel na prázdniny domů, se jej otec ironicky zeptal: Tak synu, co ses v té škole naučil? Syn odpověděl: „Slyš Izraeli, Hospodin náš Bůh je Hospodin jediný.“ I zahuláká otec na svého poskoka v dílně: „Izáku, slyšels o tom, že Hospodin Bůh je Hospodin jediný?“ „Ano pane, slyšel.“ Vidiš synu, i on to slyšel a přitom tady jen zametá piliny. „Ale jistě, otče, odpoví syn - to já vím, že to slyšel. Ale naučil se to?“

Co jsme se na naší cestě víry naučili my? Amen. Modlitba: *Pane Bože, děkujeme ti, že nás zprostředka různých našich trablů, bolestí a selhání vyvádíš ven. Často tápeme, nevidíme, nechápeme, pláčeme a trápíme se. A přece jsi Bohem blízkým. Pomáhej nám v tom, abychom tě takového nakonec vždycky rozpoznávali. Amen.*

